

BILDMATERIAL BELASTNINGSERGONOMI

Förord

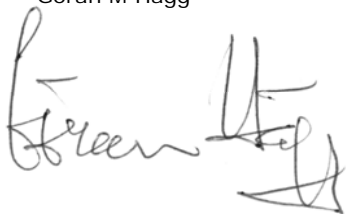
Huvuddelen av detta undervisningsmaterial tillkom ursprungligen inom BESS-projektets ram (Vägar till Bättre Ergonomi inom svenska Slakteri- och Styckningsbranschen). För huvuddelen av materialet svarar leg sjukgymnast/erg. mag. Kjerstin Vogel, Kinnekullehälsan AB. Docent Göran M Hägg är ansvarig för materialet till kapitel 4 och har inom ramen för tema SMARTA vid Arbetslivsinstitutet kompletterat och redigerat det ursprungliga materialet.

För den grafiska utformningen svarar Strömberg Design och Lazzo DM-byrå.

Materialet kan sannolikt användas för de flesta personalkategorier med ett fysiskt tungt och/eller ensidigt upprepat arbete. Materialet ägs av Arbetslivsinstitutet men är fritt tillgängligt med angivande av källan.

Stockholm och Skara i februari 2004 och i mars 2007

Göran M Hägg

Kjerstin Vogel

Användaranvisning

Detta material är framtaget framför allt för ergonomer och företagssjukgymnaster. Bilderna är tänkta som ett stöd i din ergonomiundervisning och kan kompletteras med videofilm från arbetsplatserna och/eller egna foton eller teckningar.

Detta undervisningsmaterial bör kompletteras med skelettmodeller, arm-handmodellen för att visa komplexiteten i axelleden (se även bild 3:7), samt förklara varför det är viktigt att arbeta kroppsnära och med stabil handled. Ryggmodellen åskådliggör varför man ska arbeta stabilt och rakt framför sig.

Du kan använda materialet på flera sätt:

- Välja bilder att använda i en PowerPoint-presentation
- Välja sidor/bilder och kopiera som overhead
- Använda materialet som inspiration för egna bilder eller ord
- Kopiera valda delar ur materialet som åhörarkopior eller elevpärmar

Känn dig fri att använda bilderna som du vill.

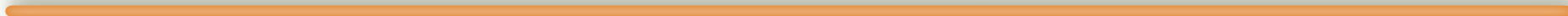
Du kommer att märka att flera av bilderna är snarlika, men det är för att ge dig valmöjligheter.

Flera bilder är också kopplade till varandra, som till exempel 4:5 till 7:4.

1	Ergonomi	8	Armbåge
2	Arbetsmiljölagen	9	Handled och hand
3	Så här ser vi ut	10	Belastningsbesvär
4	Så fungerar vi	11	Åtgärder i arbetet
5	Ålder och kön	12	Åtgärder på fritiden
6	Rygg och nacke	13	Titta på din egen arbetsplats
7	Axel		

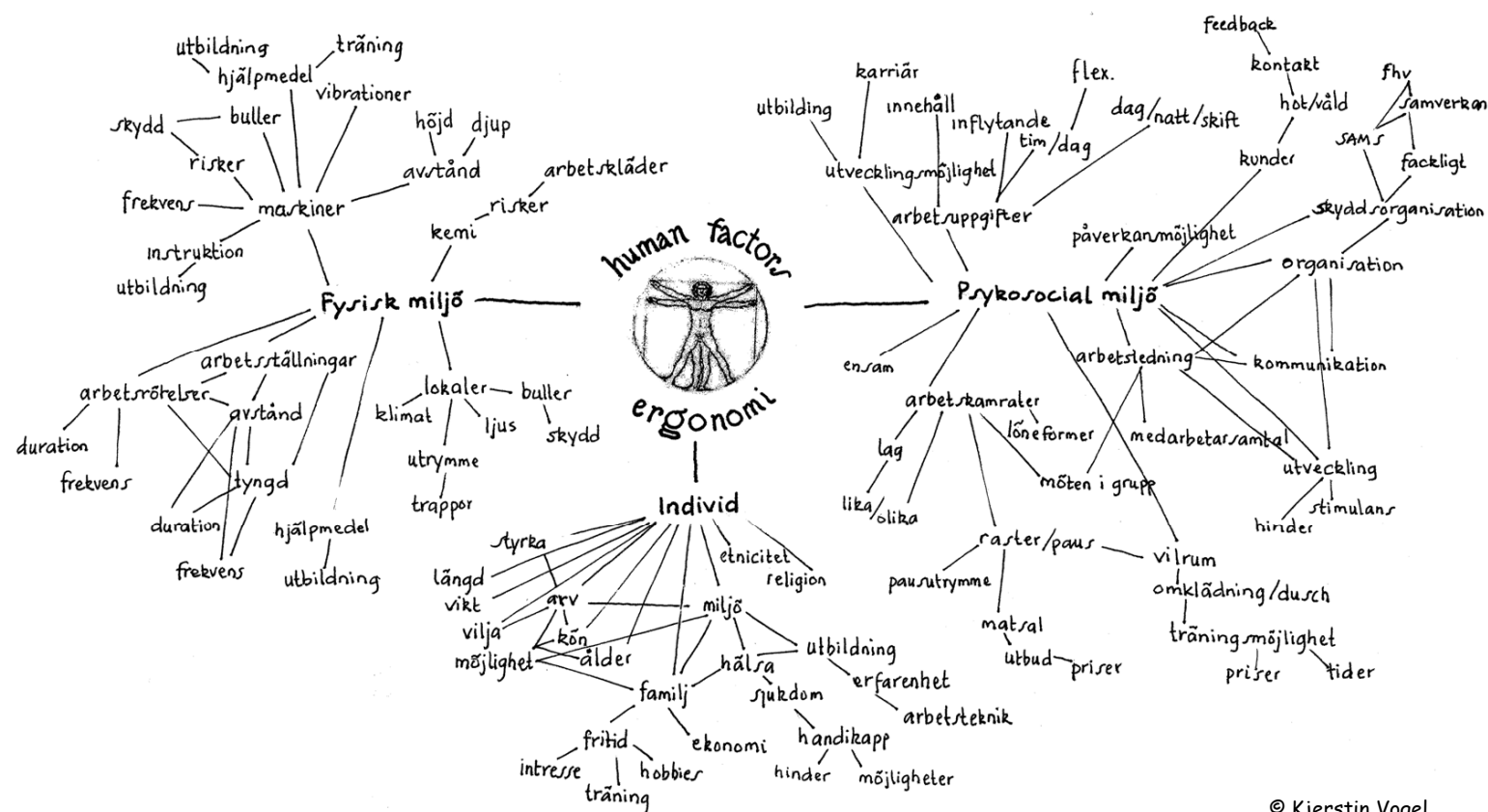
Ergonomi

- Ett helhetsperspektiv

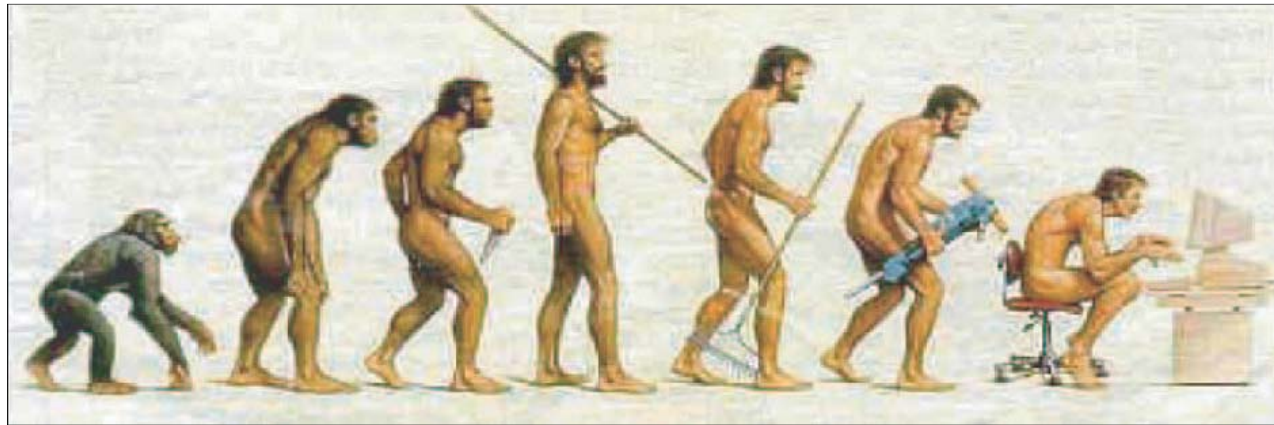
Människan i arbete

- Ett helhetsperspektiv

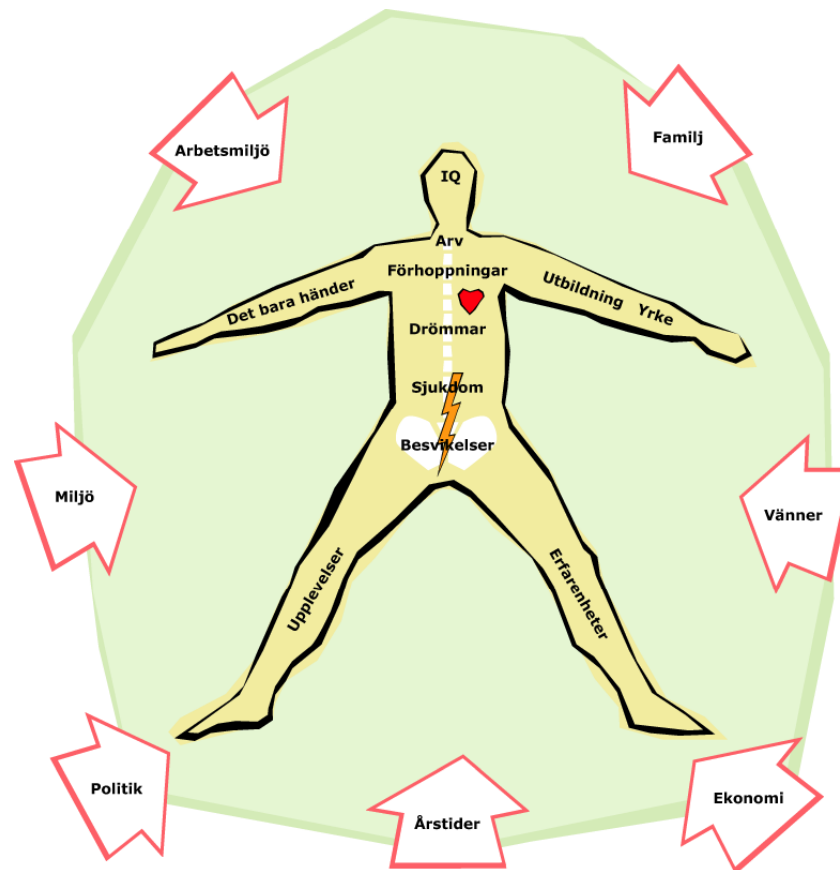
© Kjerstin Vogel

Utvecklingen över 14 miljoner år

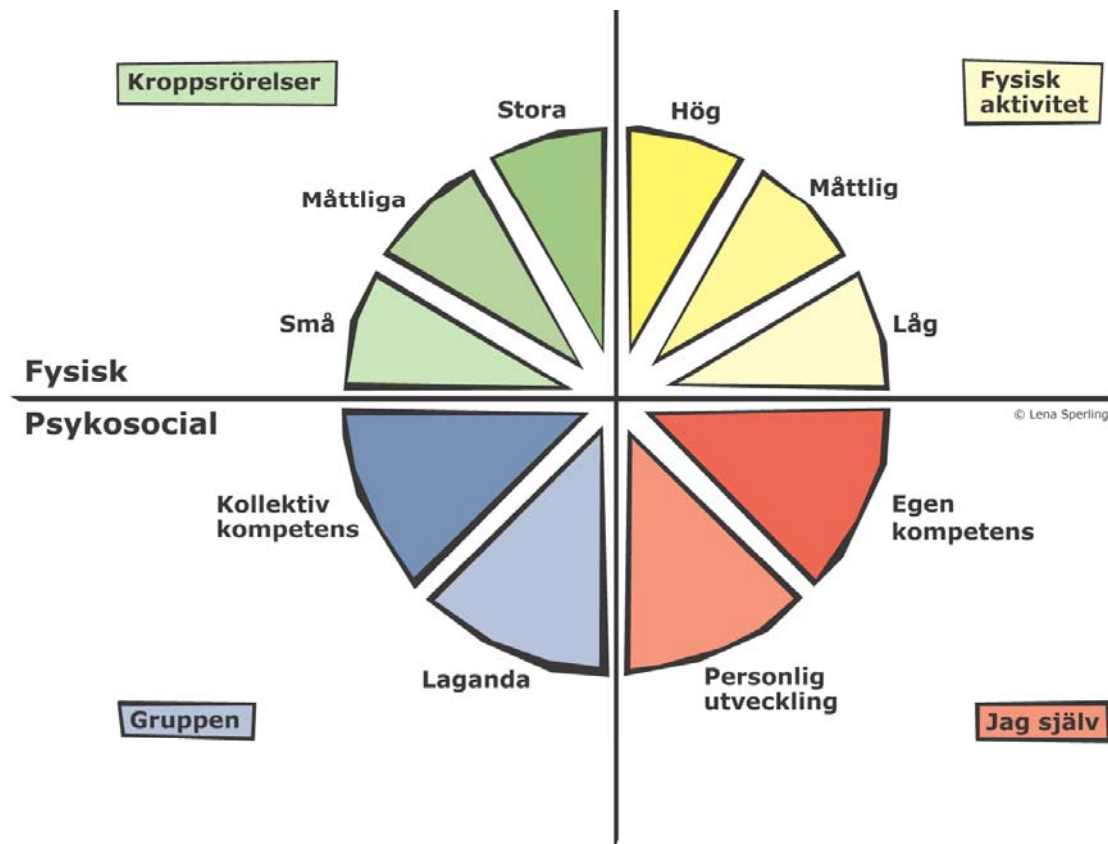
- Jordbruk – 5 000 år
- Industri – 2 000 år
- Data – 20 år

Inte bara fysisk belastning

Ergonomisk kostcirkel

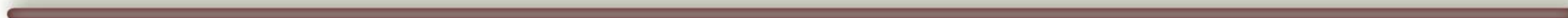

Frånvaron och tillvaron

Arbetsmiljölagen

- Lagstiftning
- Regelverk

Arbetsmiljölagen AFS

Fysisk arbetsmiljö

- Luft
- Rum
- Ljus
- Buller
- Maskiner/redskap/möbler
- Arbetstygnd/arbetsteknik

Psykisk arbetsmiljö

- Kränkande särbehandling i arbetslivet
- Arbetsanpassning och rehabilitering

Du och jag = vi
Min kropp = redskapet

Arbetsmiljölagen

KAPITEL 1 – LAGENS ÄNDAMÅL OCH TILLÄMPNINGSOMRÅDE

Lagtext: 1§ – Lagens ändamål är att **förebygga ohälsa och olycksfall** i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö.

KAPITEL 2 – ARBETSMILJÖNS BESKAFFENHET

Lagtext: 1§ – Arbetsmiljön skall vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället.

Arbetsförhållandena skall:

- **Anpassas till människors olika förutsättningar** i fysiskt och psykiskt avseende.
- Arbetstagaren skall ges möjlighet att **medverka i utformningen** av sin egen arbetssituation samt i förändrings- och utvecklingsarbete som rör hans eget arbete.
- **Starkt styrt eller bundet arbete skall undvikas eller begränsas.** Det skall eftersträvas att arbetet ger **möjlighet till variation, social kontakt och samarbete** samt sammanhang mellan enskilda arbetsuppgifter. Det skall vidare eftersträvas att arbetsförhållandena ger möjlighet till personlig och yrkesmässig utvecklig liksom till självbestämmande och yrkesmässigt ansvar.

Lagtext: 2§ – Arbete skall planläggas och anordnas så att det kan utföras i en **sund och säker miljö**.

Lagtext: 4§ – Luft-, ljud och ljusförhållanden och övriga **arbetshygieniska** förhållanden skall vara tillfredsställande.

KAPITEL 3 – ALLMÄNNA SKYLDIGHETER

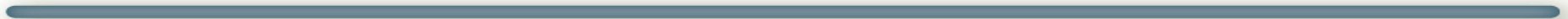
Lagtext: 2§ – Arbetsgivaren skall **vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga** att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. En utgångspunkt skall därvid vara att **allt som kan leda till ohälsa eller olycksfall skall ändras eller ersättas** så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs.

Föreskrifter

Så här ser vi ut

- Skelett
- Leder
- Muskler
- Nervsystem

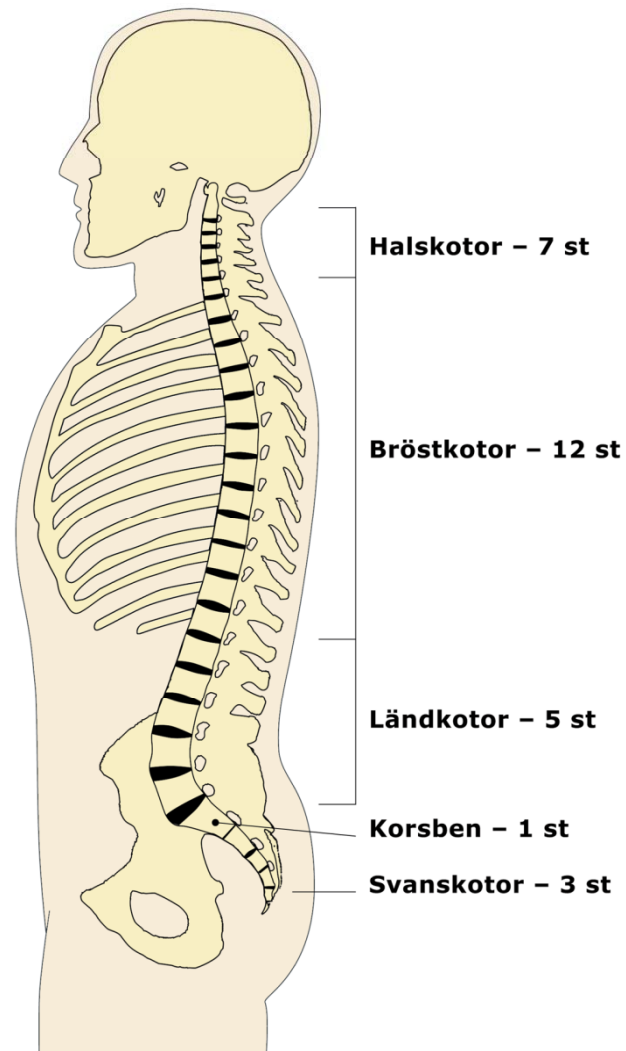

Det är mycket i ryggen som kan hamna fel

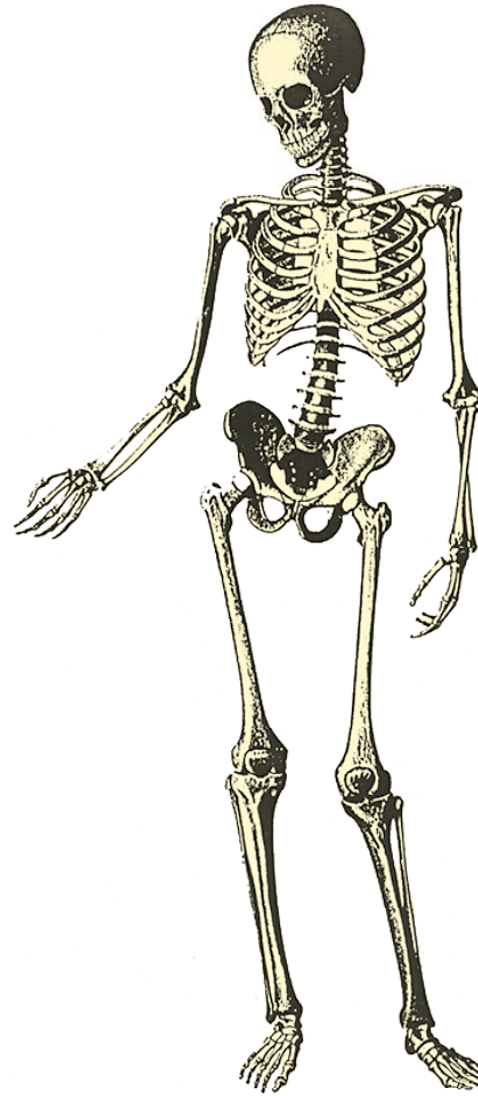

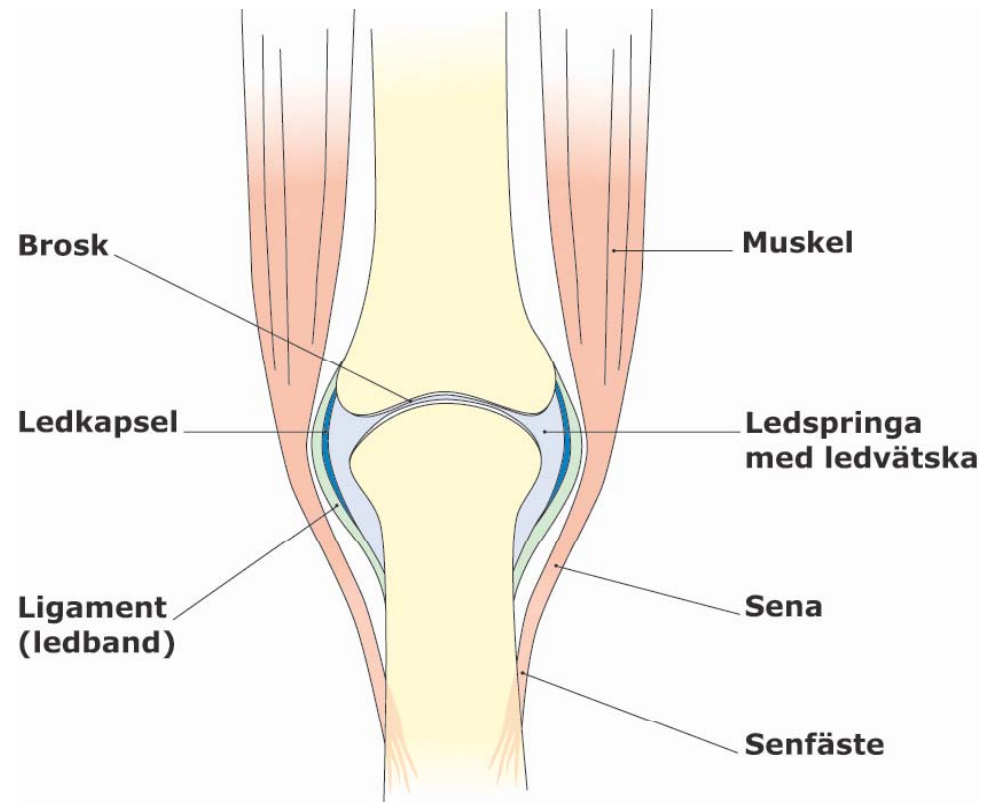
Ryggraden

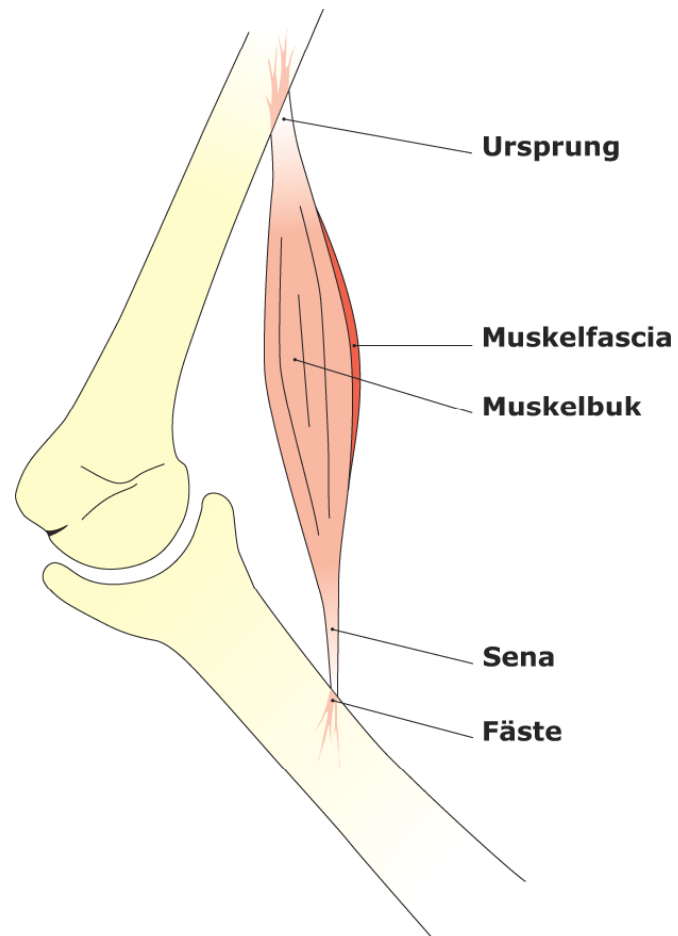
Skelettet

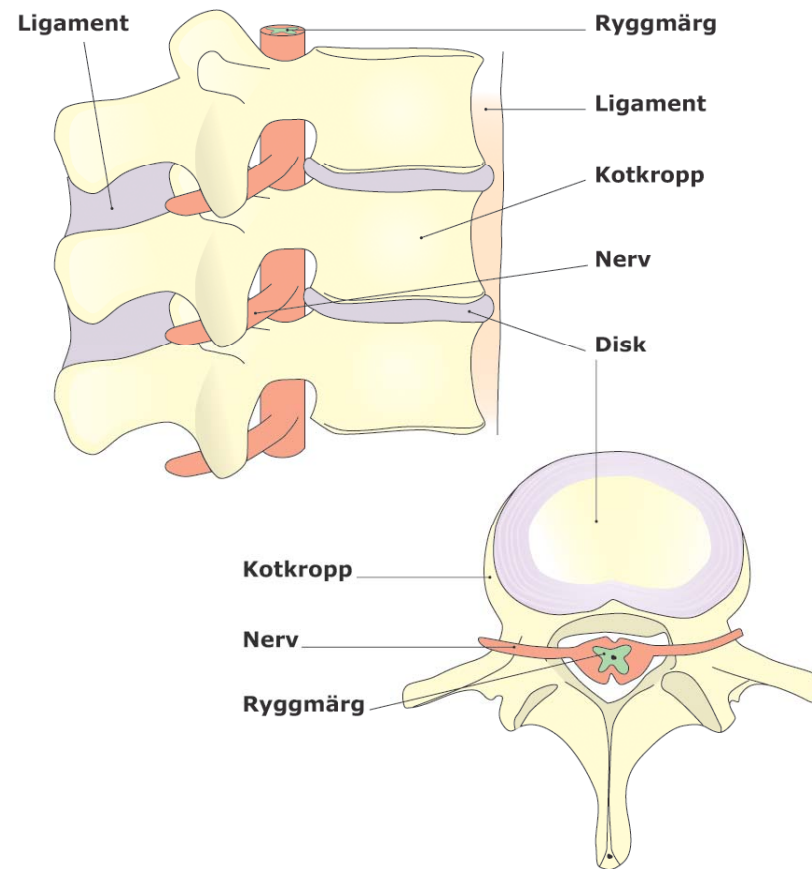
Typled

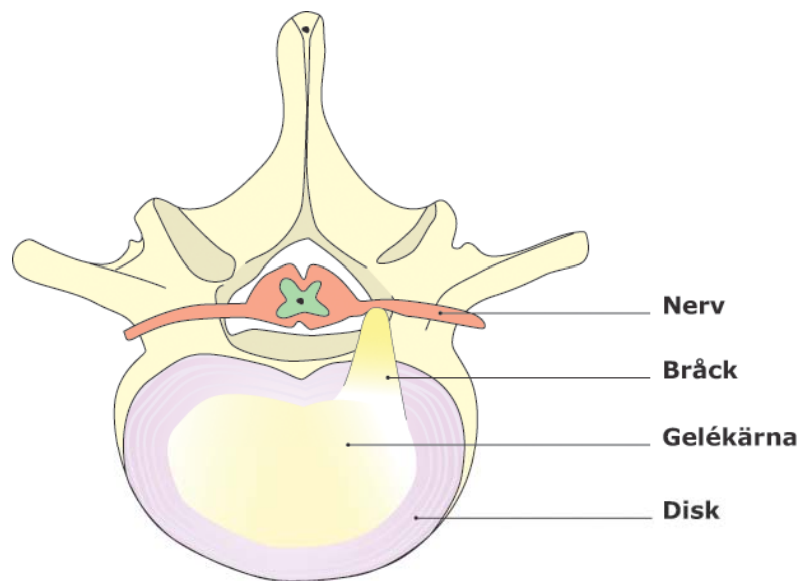
Muskelns uppbyggnad

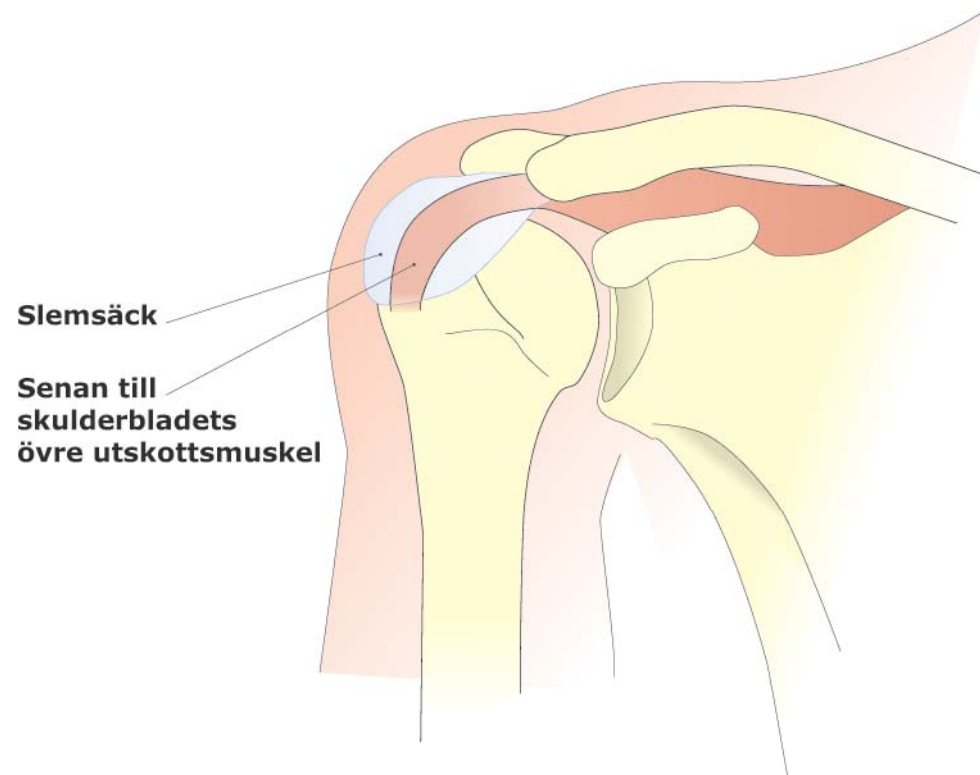
Ryggradens uppbyggnad

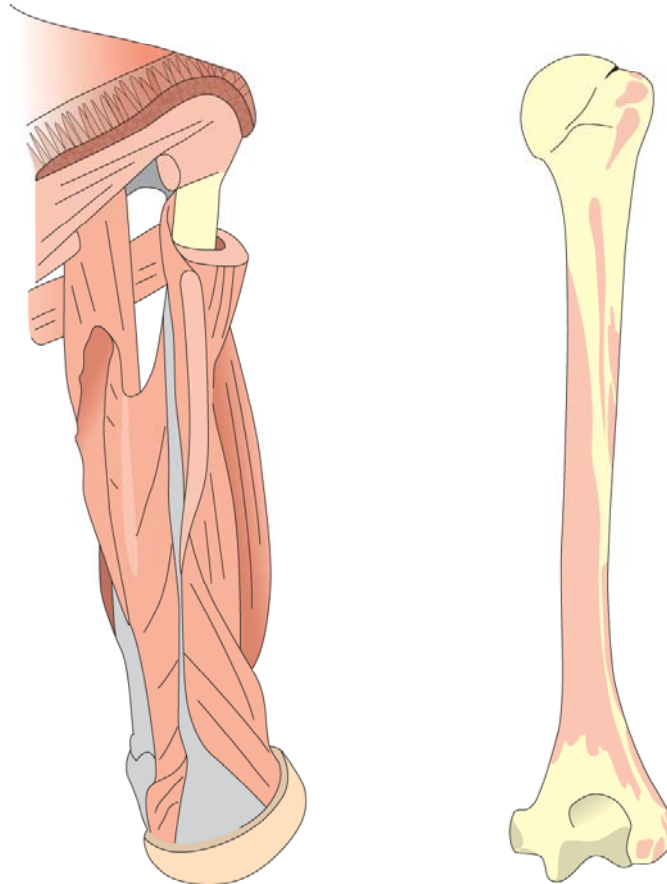
Diskbråck

Den komplexa axelleden

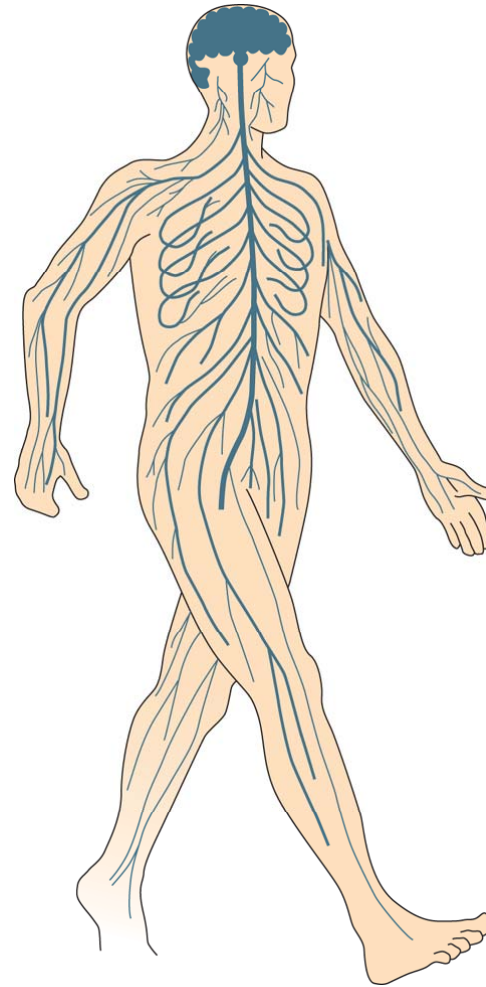

Muskler runt axelleden

Nervsystemet

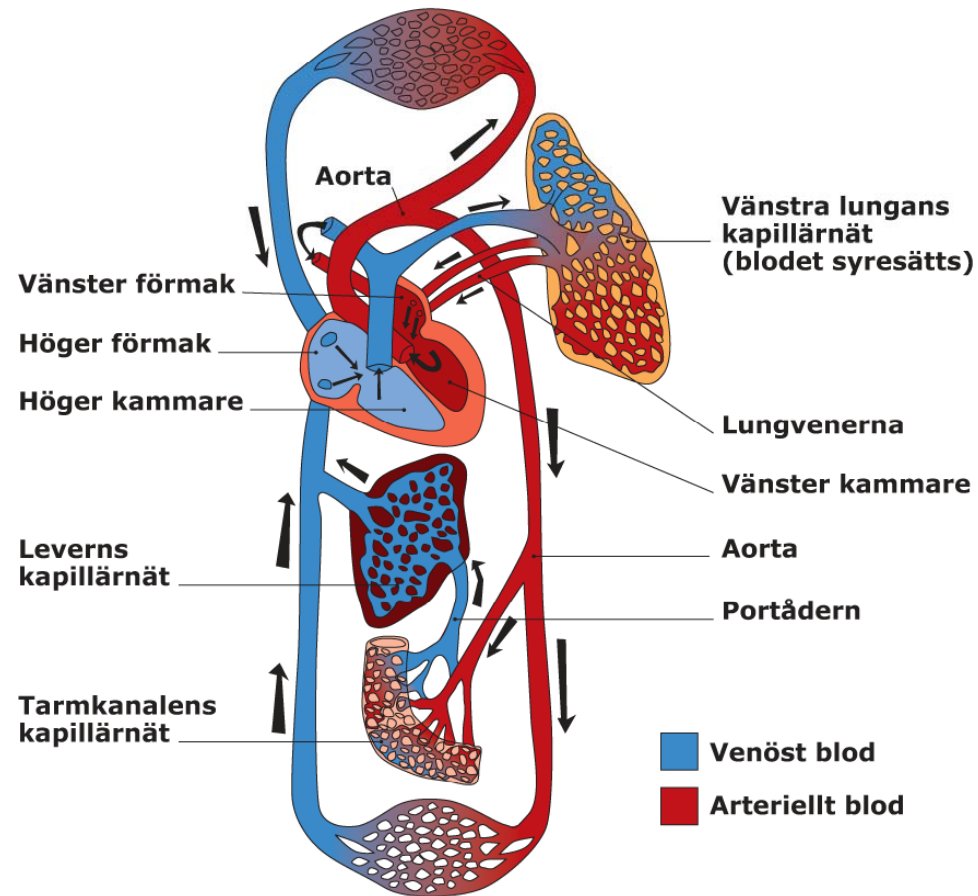

Så fungerar vi

- Andning, cirkulation
- Arbetsfysiologi
- Energiomsättning
- Muskelfunktion
  - Statisk
  - Dynamisk
- Anpassning till arbete

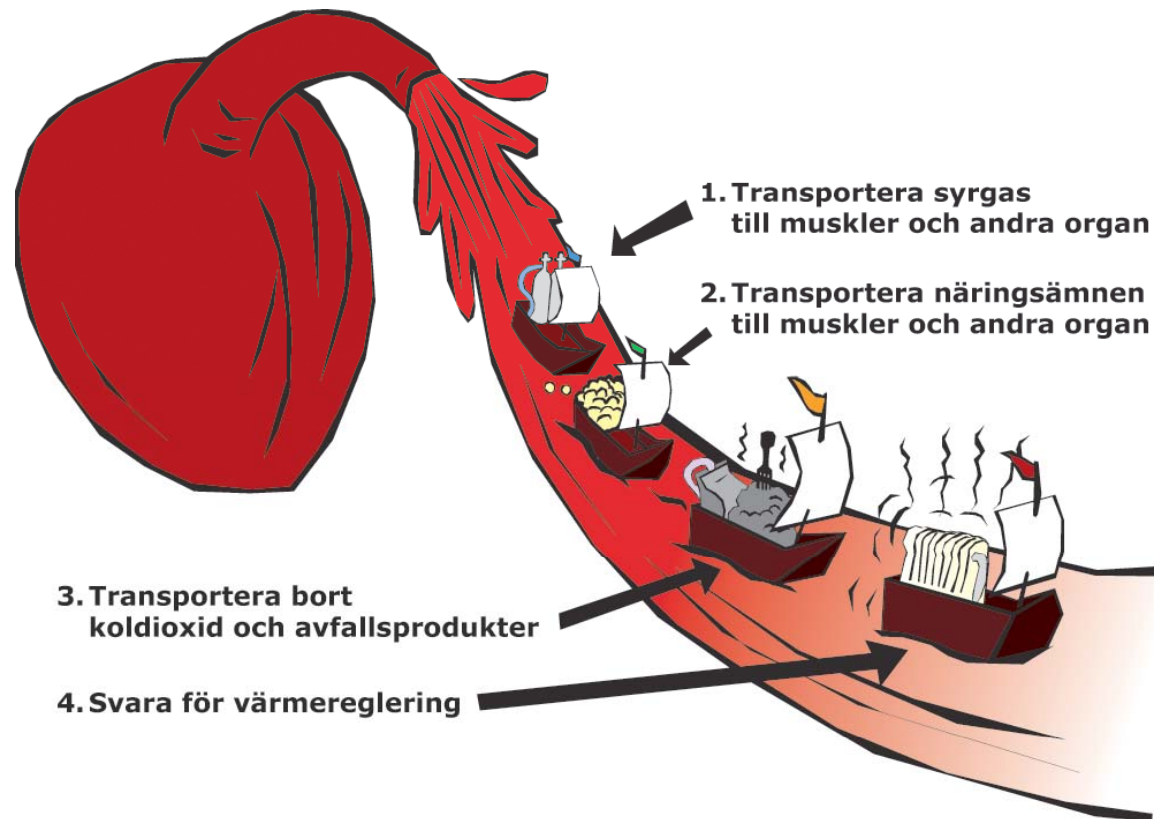
Blodcirkulationen

Övre kroppshalvans kapillärnät (muskler m m)

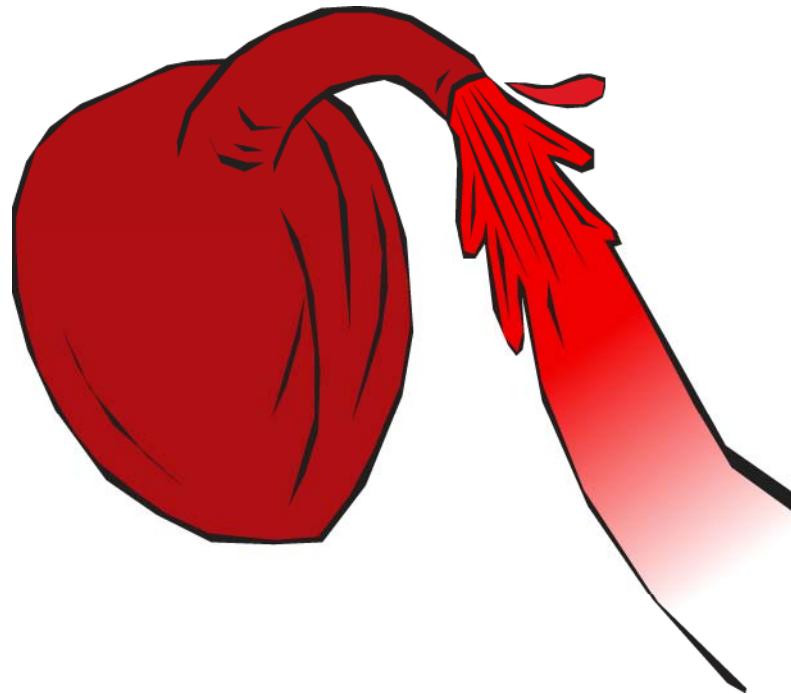

Nedre kroppshalvans kapillärnät (muskler m m)

Blodets uppgifter

Blodcirkulationen

- Det vi kallar kondition i dagligt tal beskriver huvudsakligen vilken kapacitet hjärtat har att pumpa syresatt blod till kroppens olika organ.

Hjärtats kapacitet

Vila

Syreförbrukning = 0,25 l/min
Puls = 70 slag/min

Måttligt arbete

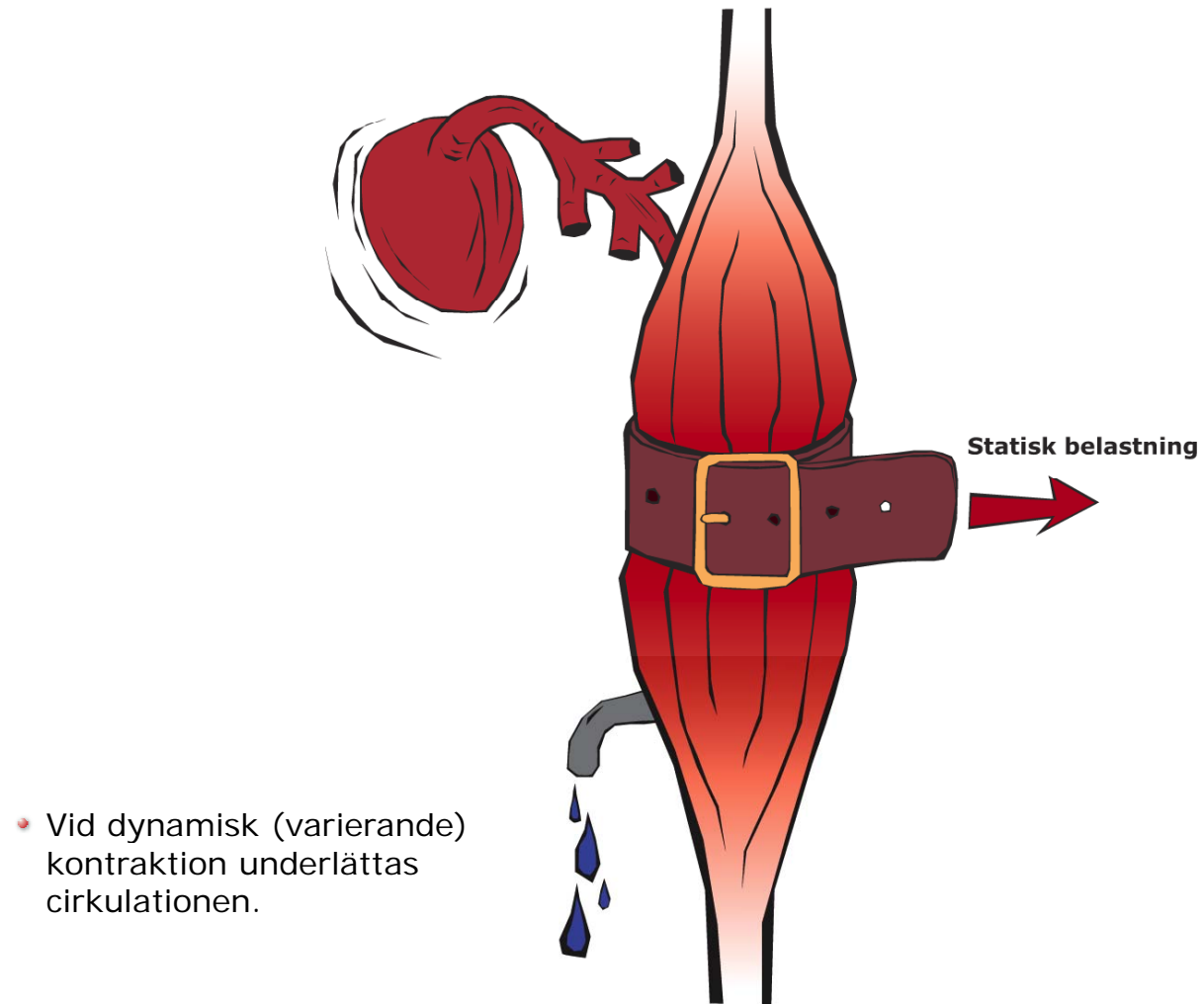
Syreförbrukning = 1 l/min
Puls = 90 slag/min

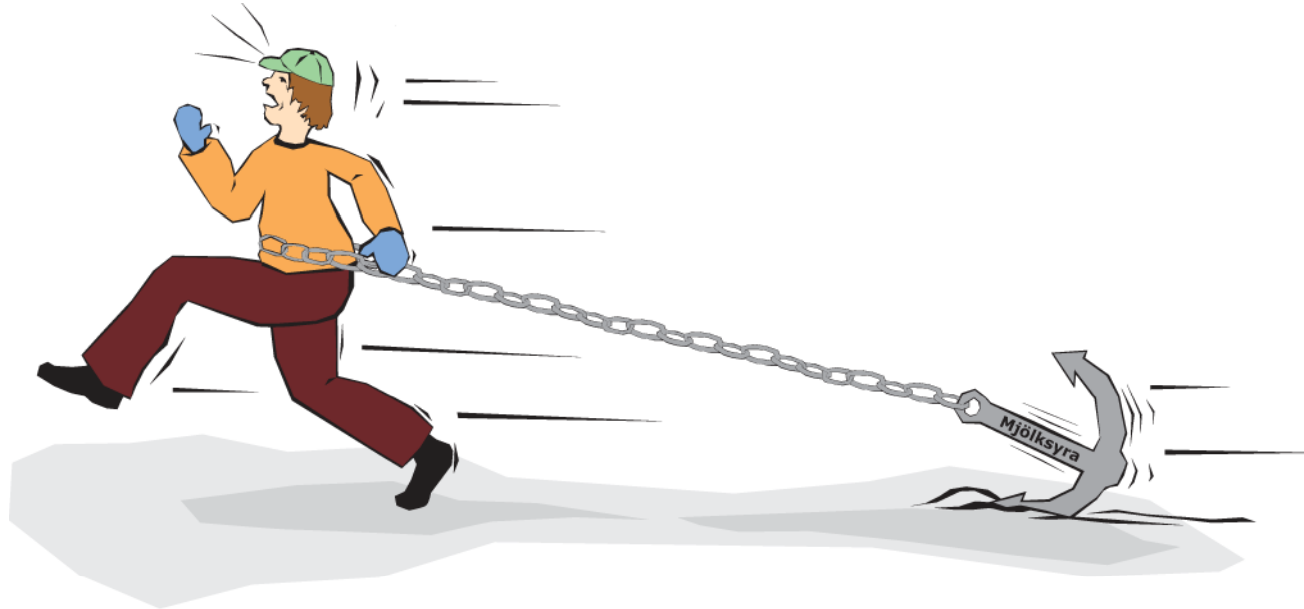
Tungt arbete

Syreförbrukning = 3 l/min
Puls = 180 slag/min

Lokal cirkulation

Mjölksyra

- När tillgången på syre är otillräcklig bildas mjölksyra som ger värk och sätter ner musklernas kontraktionsförmåga.

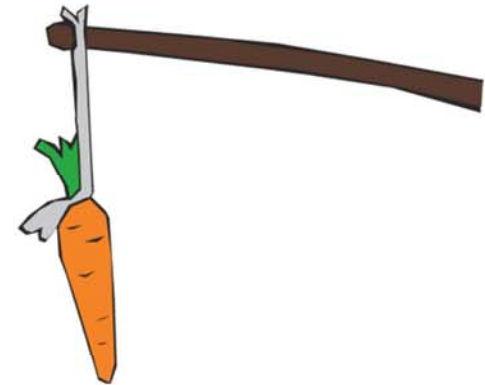
Människans fysiska prestationsförmåga

- Hjärta
- Kondition

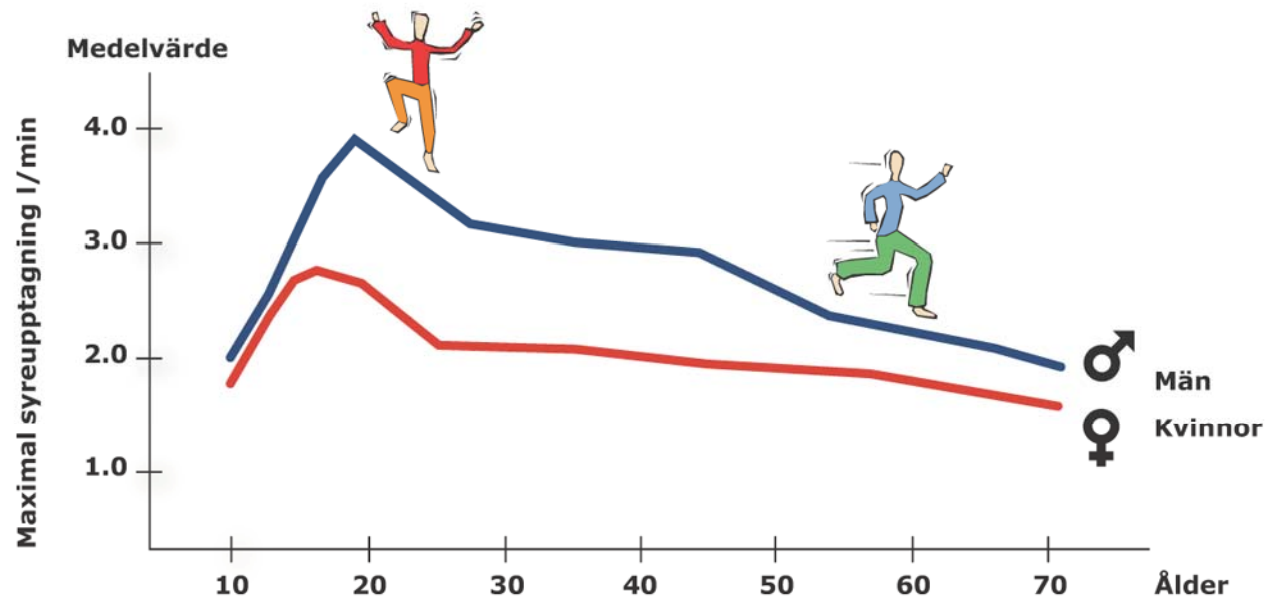

- Muskelstyrka
- Teknik

- Motivation
- Psykologiska faktorer

Maximal syreupptagning i olika åldrar

Du blir det du äter

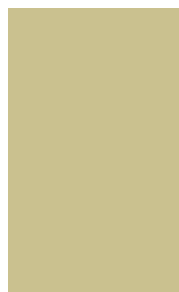
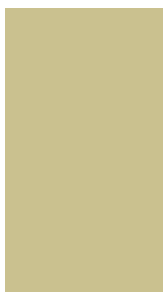
Rökningens konditions- nedsättande effekt

Varför?

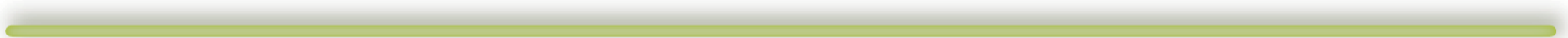
- Kolmonoxid (CO) i röken blockerar ämnet (hemoglobin) som transporterar syret i blodet.

Proprioception, balans och positionssinne

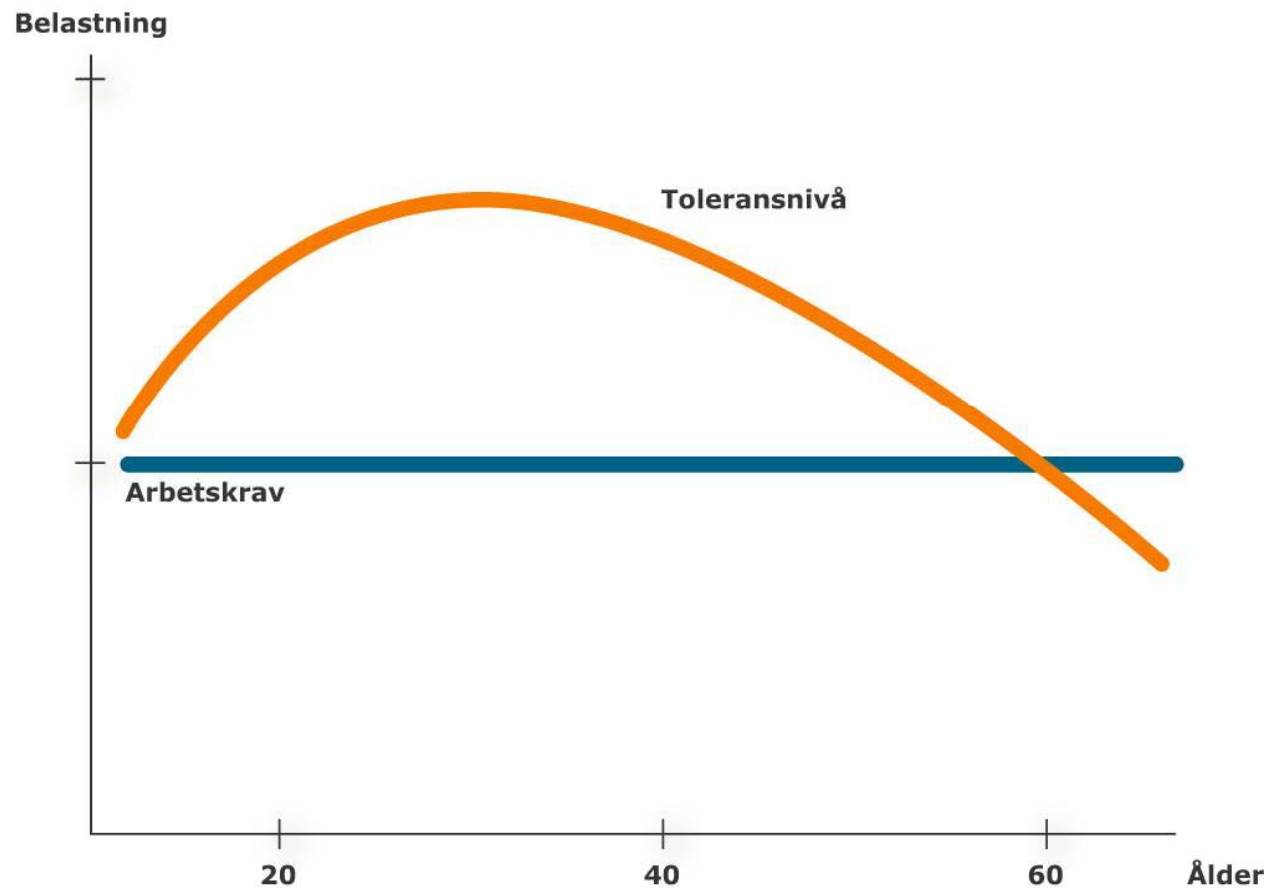

Ålder och kön

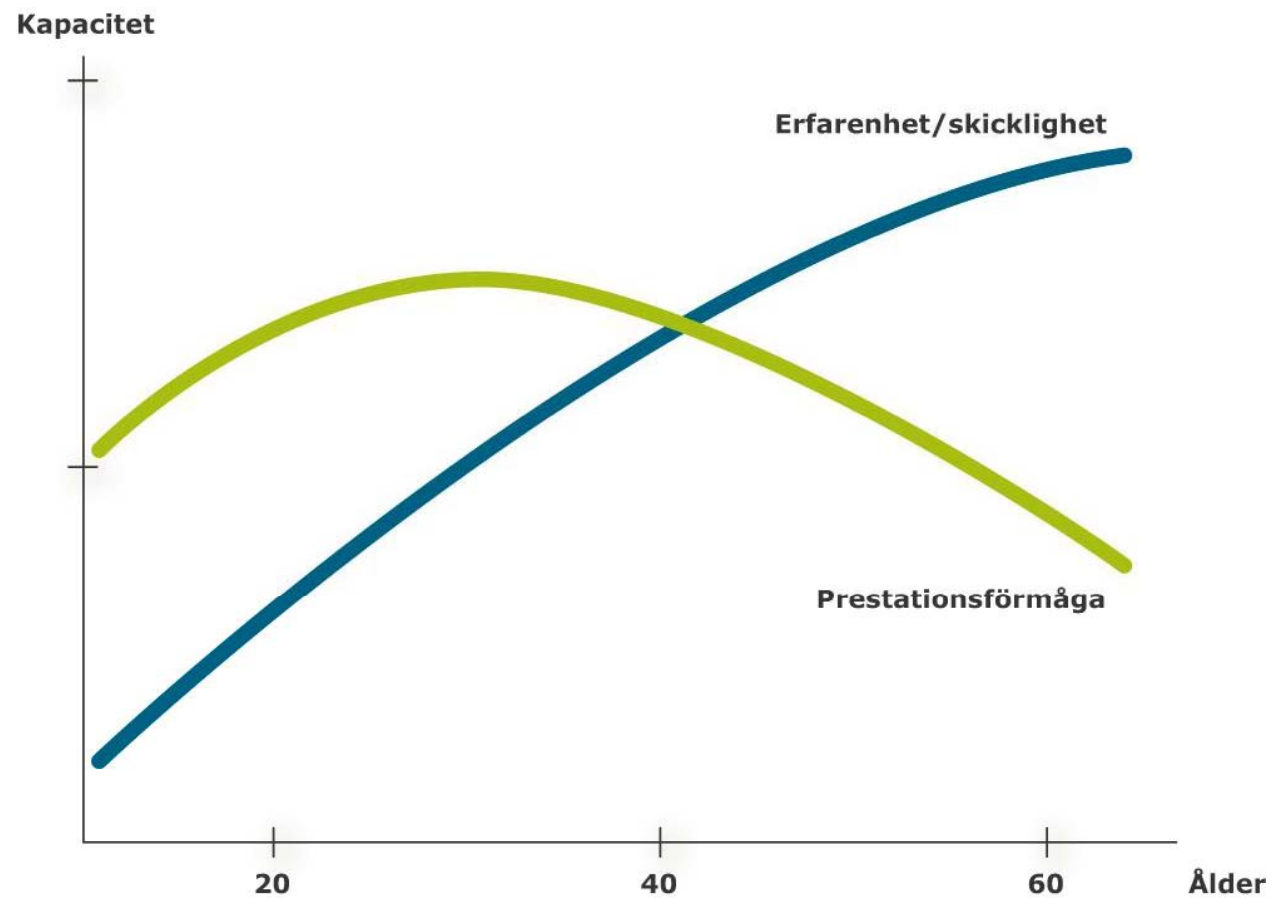
- Vad händer när vi åldras?
- Vilka behov har vi beroende på ålder och kön?

Arbetets krav och vår toleransnivå

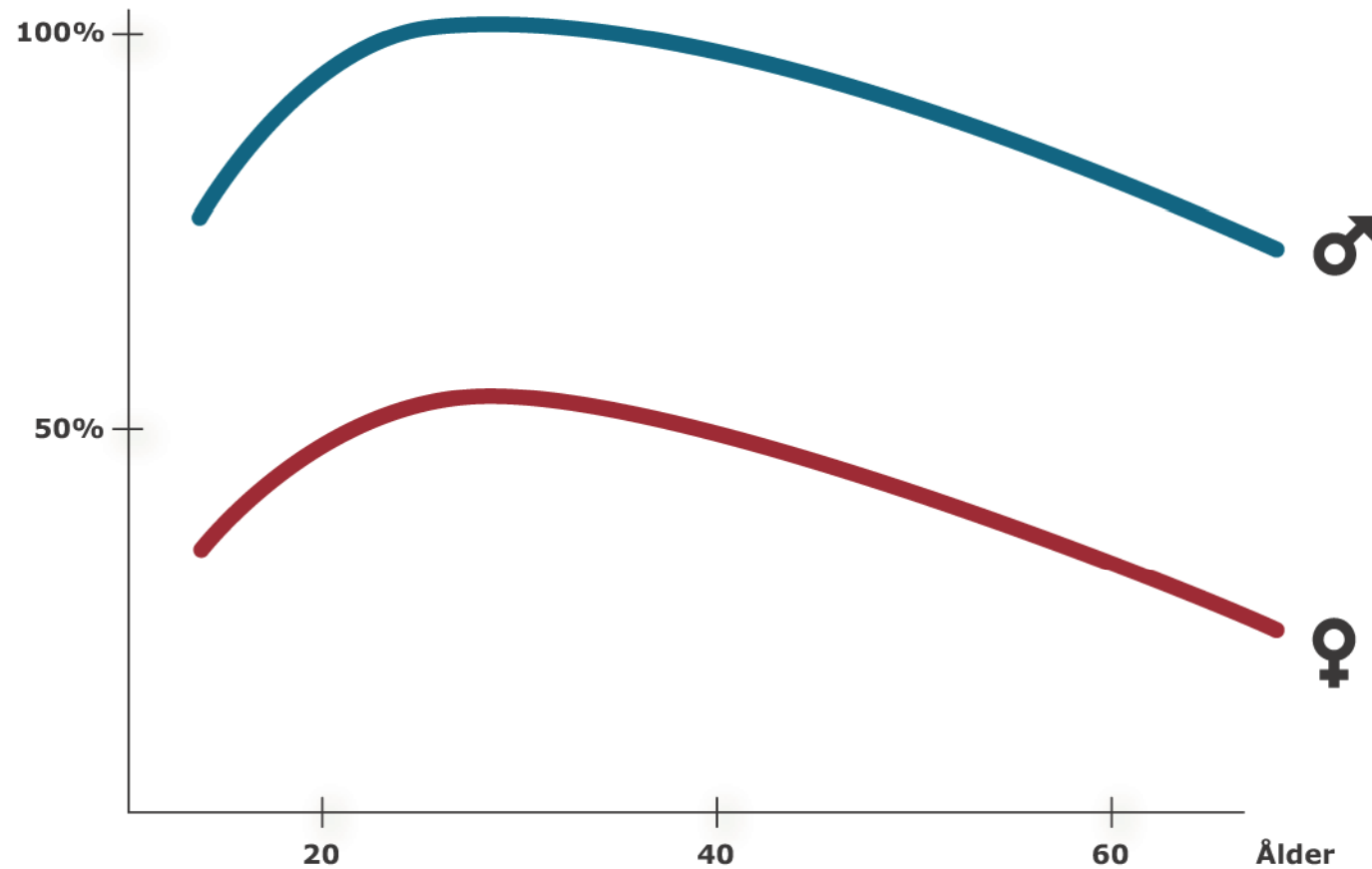

Kapacitet

Relativ muskelkraft

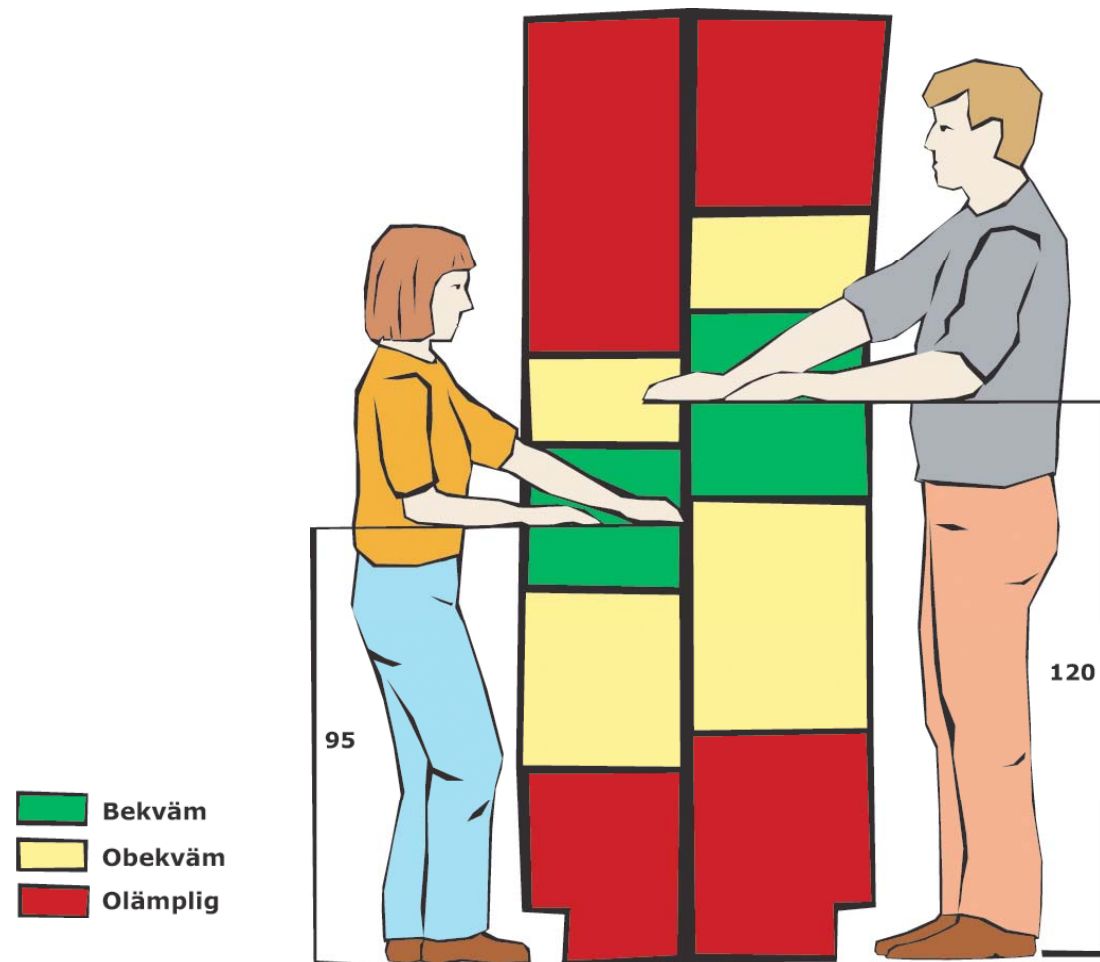

Minskad muskelstyrka vid åldrande

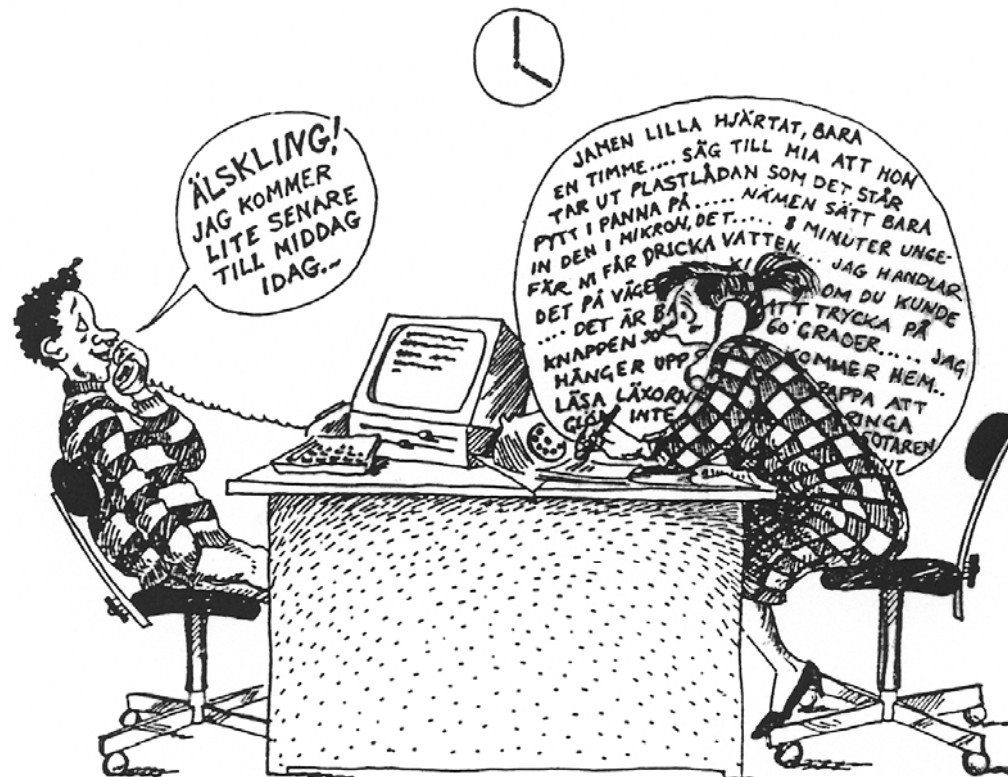
Ålder	Styrka vid ansträngning (%)	
	Män	Kvinnor (% av männens förmåga)
24	100	62
30	97	59
35	94	56
40	91	52
45	89	50
50	83	46
55	80	43
60	75	40
65	71	38

Styrkan hos kvinnan är ungefär 60% av den hos mannen.

Stående arbete

Större risk för hjärtinfarkt

Kvinnor som arbetar minst tio timmar övertid i veckan har enligt en svensk undersökning större risk att få hjärtinfarkt än andra kvinnor.